

NIEUWSBRIEF april 2018

Inhoud:

blz. 1	Vaklui van vroeger: stroodekkers	blz. 3	Kerk aan de dijk (vervolg)
blz. 2	Kerk aan de dijk	blz. 3	Een Leeuwens beeld in Blerick ?
		blz. 4	Handel aan de strekdam

In 1973 verscheen van de hand van historicus Johan van Os het boekje "VAKLUI VAN VROEGER", honderddertig jaar handwerk in Leeuwen en omstreken. Omdat in de verhalen veel mensen uit Beneden- en Boven-Leeuwen worden genoemd, lijkt het ons een goed idee de onvergetelijke pennenvruchten van Johan van Os nogmaals voor het voetlicht te brengen.

STROODEKKERS

Ambachtelijke traditievastheid vinden we niet alleen bij de timmerlui en de "ververs", maar ook bij de rietdekkers.

Tussen 1840 en 1850 en zelfs in 1860 werden zij nog stroodekkers genoemd, omdat de meeste huizen niet met riet maar met roggestroo werden gedekt.

In 1841 vestigde zich aan de Molenstraat als stroodekker: Johannes van Sommeren, geboren 9 april 1799 te Leeuwen en getrouwd met Arnolda van Hulst, een 17 jaar jongere metselaarsdochter uit Puiflijk. In 1860 woonde hij er nog, inmiddels gezegend met zes kinderen.

Zijn kleinzoon en naamgenoot, Hannes, oefende het vak ook weer uit, maar hij woonde tussen Tesstraat en Waterstraat aan de dijk en werkte meer met riet, dat per schip door de Strang werd aangevoerd.

Hannes van Sommeren in actie

Therus van Sommeren legt de spreilaag

Toen de Duitsers op het eind van de oorlog, met nog zo'n 40 andere dijkhuizen, de rietdekkerswoning in brand gestoken hadden, verhuisde de familie naar de Veesteeg, waar achterkleinzoon Therus met de dekspaan nog steeds goed aan de kost komt, want rietdekkers is een van de weinige oude beroepen die in deze tijd van riante landhuizen weer lucratief geworden zijn.

De andere stroodekkers van 1840, allemaal geboren Leeuwenaren, hebben de concurrentiestrijd met leisteen, dakpannen en asbestplaten niet overleefd.

In Boveneind zat als stroodekker nog Hendrik de Wild, aan de Benedeneindse dijk Hendrik en Francis Meijer, op het Zijveld Hendrik van den Hurk en in de Zandstraat Judocus van Hees. Judocus' kleinzoon en naamgenoot, in de wandeling Doks, heeft het voorvaderlijk beroep afgezworen en verdiende o.a. als schokkervisser en bandstroper zijn brood.

KERK EN STAAT AAN DE DIJK

(Door Johan van Os: 1973)

Het leven van de Leeuwenaren speelde zich grotendeels af aan de dijk langs de Waal. Klompenmakers en ook schoenmakers waren veelal gevestigd in de nabijheid van de dijk. Klompbomen kwamen niet alleen met de mallejan, maar mogelijk ook per schip en zeker is dat heel wat klompen met de boot zijn afgevoerd.

Uit het hele bevolkingsregister blijkt dat Leeuwen tussen 1840 en 1850 sterk op de rivier was georiënteerd - iets wat ook geldt voor het buurdorp Druten - en wat tot in de Tweede Wereldoorlog heeft voortgeduurd. Leeuwen was de dijk en de dijk was Leeuwen.

Zowel de hervormde als de katholieke kerk stonden in 1840 in Leeuwen aan de dijk.

In het dijkpand nr. 69 in Boveneind, dat met sloopmateriaal van de Puiflijkse kerk (Oude Toren) in 1821 was opgetrokken, woonde predikant Nicolaas Adrianus Kuiperi uit Schoonhoven.

Iets verder westwaarts, voorbij de Molenstraat, vonden we en vinden we nog de hervormde school, waaraan in 1840 Samuel Koenraad van Valkenburg uit Tiel als onderwijzer verbonden was.

Een katholieke school bestond er blijkbaar nog niet. Wel hield de familie Krijnen in het eveneens aan de dijk gelegen Huize Leeuwen ("De Poort") er een eigen, katholieke huisonderwijzer op na. Dat was de 26-jarige Peter Johannes Wiechen uit Zeeland, die misschien ook les gegeven heeft aan de roomse kinderen in het dorp.

In Huize Leeuwen zetelde Willem Krijnen als polderontvanger. Hij woonde ongehuwd in bij zijn broer, de heerboer Gradus Krijnen, die getrouwd was met Alarda Maria Story uit Dreumel.

In De Laan, een verscholen straatje onderaan de dijk (nu Past.Schoenmakersstraat), vinden we op nr.123 Nicolaas Fox, de veldwachter.

Dijkpand nr.126 werd bewoond door de hervormde rijksontvanger Georg Frederik Schadd, geboren in Wamel, gehuwd met Klazina van Os uit Heerewaarden en gezegend met zeven kinderen.

Zijn buurman was de burgemeester: Georg Frederik Albert Meijnhardt, 67 jaar, hervormd, geboren in Leeuwen.

Vijftien huizen verder woonde Franciscus Verploegen, rustend pastoor, in een pand met kleermaker Hendrik van Deenen uit Deest.

De pastoor kwam uit Altforst en was in 1809 tot parochieherder van Leeuwen benoemd.

In 1828 had hij aan de dijk het inmiddels verdwenen kerkhof laten aanleggen.

Acht jaar later, in 1836, liet pastoor Verploegen ter vervanging van de bouwvallige schuurkerk naast de begraafplaats een voor die tijd fraaie kerk bouwen, waarvoor Rijkswaterstaat een subsidie van 11.000 gulden verleende.

Op 17 maart 1838 deed Verploegen afstand van zijn ambt en droeg de parochie over aan zijn kapelaan Petrus van Zeeland uit Wijchen.

De nieuwe pastoor bouwde in 1840 een nieuwe pastorie, de zogenaamde "Staf", thans woonhuis van Statenlid Willy Hol.

Het rijk investeerde in deze bouw een bijdrage van 500 gulden.

Petrus van Zeeland woonde in de enorme pastorie achtereenvolgens samen met de kapelaans Johannes Barten uit Beers (1841), Theodorus Smitz uit Megen (1842), Johannes Taabe uit Ravenstein (1845), Josephus v.d. Marck uit Grave (1856), en Cornelis Reijnen uit Wanroy (1865).

Hun dienstmeid was Jantje Otte de Vree uit Leeuwen.

Een St. Jozefbeeld uit Leeuwen ?

In het Limburgse Blerick, in de wijk Boekend, staat een St.Jozefkapelletje, daterend uit het midden van de vorige eeuw.

In 1967 werd het interieur van dit kapelletje door vandalen vernield.

In 1977 is de kapel volledig hersteld en is er een nieuw St.Jozefbeeld geplaatst.

Dit anderhalve meter hoge beeld zou afkomstig zijn uit een afgebrand klooster in Leeuwen.

Zijn er wellicht mensen in Leeuwen die dit beeld kennen en weten hoe dit hier terecht gekomen is? Het klooster in Leeuwen brandde af in 1964. Het is dus heel goed mogelijk, dat dit beeld destijds geschonken is aan Blerick.

Handel aan de strekdam (Door Jan van Gelder)

Voor de oorlog waren er nog veel schepen op de Waal die geen eigen voortstuwing hadden; het was zeilen of roeien. Voor grote vrachten waren de Rijnaken de aangewezen schepen. Ze waren 50 tot 100 meter lang, 10 meter breed en konden 1500 tot 4000 ton vracht vervoeren. Helaas hadden ze geen eigen aandrijving en werden voortgetrokken door een sleepboot, die aangedreven werd door stoomkracht.

De meeste sleepboten hadden een schroef als aandrijving maar er waren ook raderboten.

Schippers noemden deze "tweepijpers" ook wel wielboten: aan beide zijden zat een groot schoepenrad, aangedreven door soms twee stoommachines.

Zo'n sleepboot trok met behulp van lange sleepkabels soms 6 a 7 Rijnaken, volgeladen met kolen, stroomopwaarts van Rotterdam naar Duitsland.

De schipper met zijn gezin woonde op het achterdek en de knecht in het vooronder. Het anker hing aan de kop en een roeiboet er achter, voor noodgevallen.

Waar nu de Prins Willem-Alexanderbrug is lag **de strekdam**, een recht stuk oever van de rivier waar geen kribben lagen.

Het was een vaste ankerplaats voor deze slepen van 300 a 600 m lang.

Oorlog

In de oorlogsjaren ontstond er een tekort aan brandstof; de kolenboeren kregen niet genoeg aangeleverd en de kolen kwamen op de bon.

Zo ontstond er een levendige ruilhandel op de rivier. In ruil voor kolen werd aan de schippers van alles aangeboden: spek, aardappelen, eieren, ham, boter en zelfs konijnen.

Een aantal schippers en dijkbewoners stond dan op de uitkijk.

Als men in de richting van Tiel rook zag, wist men dat er een sleep met kolenschepen in aantocht was.

De strekdam bij Leeuwen was een vaste ankerplaats. Bij het derde sein van de sleepboot liet men de ankers vallen. Ik herinner me nog hoe ik als kind het enorme gerammel van de ankerkettingen hoorde.

Enkele dijkbewoners lagen al met de roeiboet, liefst een houten, want die gaf de minste herrie, achter een krib te wachten om kolen te bunkeren. Alles moest zo snel en geruisloos mogelijk gebeuren, want in opdracht van de Duitsers werd strenge controle uitgeoefend.

Vlug werden de zakken vol geschept en in de roeiboet gezet. Als men met de zakken kolen op de rug over de dijk liep en de politie in aantocht was, werden de zakken open gesneden. De politie zag dan alleen maar lege zakken en de kolen werden later opgehaald.

Nu zie je duwbotten met 4 soms 6 enorme bakken, volgeladen met kolen of zand, naar Duitsland varen. Die hoeven niet meer te ankeren, want ze kunnen dag en nacht doorvaren.

Jaarvergadering 23 april in De Rosmolen

Hierbij wordt u uitgenodigd voor de jaarlijkse ledenvergadering **op maandag 23 april van 19.00-20.00 uur.**

Na de vergadering zal Ferdinand van Hemmen een lezing met dia's geven over de Waal met zijn uiterwaarden en natuur. **Toegang gratis!**

Vrijwilligers

Ter versterking van ons vrijwilligersteam zoeken we nog enkele mensen.

Bent u geïnteresseerd in de historie van Boven- of Beneden-Leeuwen en heeft u 2 uurtjes per week tijd, neem dan contact op met een van onze bestuursleden.

Bankrekening: NL10RABO 014.95.51.274

Secretariaat: Korenbloemstraat 53,

6657 BA Boven-Leeuwen

Telefoon: 0487-593647

Email: TonvanKruijsbergen@gmail.com

Kamer van Koophandel nr. 30 26 09 37

website: www.Heemkundeverenigingleeuwen.nl

Bestuur en redactie:

- Jan van Gelder, voorzitter
- Ton van Kruijsbergen, secretaris
- Cees van den Akker, penningmeester
- Theo Huisman, bestuurslid
- Gerard Kouwenberg, webmaster
- Maya van Os, correctrice